

Orgány řízení strategické obrany ČR

V současné době je velmi důležité najít správnou úlohu a místo jednotlivých orgánů strategického řízení obrany státu. Je to pochopitelné, protože rozpadem Varšavského paktu se jejich úloha i místo podstatně změnila, navíc došlo i k rozdělení Československé republiky na dva suverénní státy, čím k transformaci rezortů státní správy a také k redukci armády, což situaci dále zkomplikovalo. Hlavním nedostatkem v současné době je, že chybí legislativa. Celá řada zákonů bývalé federace byla sice recepčním zákonem převzata, ale tyto zákony zpravidla nevyhovují současným podmínkám tržního hospodářství. Absolutní absence zákonů, řešících úlohu a místo státních orgánů, orgánů samosprávy, ale i práva a povinnosti právnických i fyzických osob v období ohrožení státu a při vyhlášení válečného stavu, způsobuje v této oblasti určité nejasnosti a problémy.

* * *

Přesto bych chtěl ukázat na jedno z možných řešení místa a úlohy orgánů řízení strategické obrany v míru i za branné pohotovosti státu. Abychom lépe pochopili současný vývoj vojenskopolitické situace, je třeba si uvědomit, že možnost vzniku nových rizik a ohrožení nelze vyloučit, i když konfrontační charakter předcházejícího bipolárního uspořádání světa byl do značné míry překonán. Příprava státu ke své obraně je projevem odhodlání bránit v případě potřeby svoji suverenitu a celistvost proti tomu, kdo by ji chtěl narušit. Přesto stoprocentní záruky zachování těchto dvou atributů můžeme dosáhnout pouze jako součást evropské obranné aliance, kterou představuje NATO. Jen vlastními silami nejsme schopni ekonomicky udržovat takovou armádu, která by nám zaručila bezpečnost. Při zamýšlení se nad těmito otázkami nás často napadne, zda by nebylo lepší začlenit se mezi neutrální státy. Neutralita je sice lákavá, ale pouze neutralitou bezpečnosti státu nedosáhneme. Musí s ní souhlasit také ostatní státy a dát své garance, že nebude narušena, což vzhledem k naší geografické poloze by bylo velmi složité. Navíc i neutrální státy (Rakousko, Švýcarsko) mají své ozbrojené síly a na jejich výstavbu a rozvoj vynakládají značné prostředky.

Z toho můžeme učinit závěr, že armáda je nezbytným prvkem každého suverénního státu, deklarujícího svoji schopnost bránit nezávislost a celistvost státu, a také se iniciativně podílet na mírových misích v těch částech světa, kde konfrontační politika převažuje nad politikou míru a spolupráce. Proto je nezbytné vytvořit systém obrany státu, který by byl schopen v případě ohrožení adekvátně reagovat v oblasti zahraničněpolitické, hospodářské, bezpečnostní a v neposlední řadě i vojenské. Důležitou součástí tohoto systému jsou řídicí orgány, které se musí již v míru otázkami strategické obrany státu soustavně zabývat. Těmito orgány jsou

Parlament ČR, prezident ČR, vláda ČR, ministerstva a další orgány státní správy. Jejich hlavní povinnosti jsou zakotvené v současných zákonech.

♦ **Parlament ČR** schvaluje zákony, spolurozhoduje o orientaci branně bezpečnostní politiky, rozhoduje o vyslání ozbrojených sil mimo území státu, o pobytu cizích vojsk na území a o vyhlášení válečného stavu.

♦ **Prezident ČR** je vrchním velitelem ozbrojených sil ČR, zúčastňuje se jednání parlamentu a vlády o nejdůležitějších vojensko-politických otázkách. Vyhlašuje rozhodnutí o zavedení válečného stavu. Vyhlašuje mobilizaci (částečnou, všeobecnou) a demobilizaci. Jmenuje a odvolává předsedu, místopředsedu a ostatní členy vlády. Má právo účastnit se schůzí vlády a vyžadovat od jejích členů zprávy a projednávat s nimi otázky, které patří do jeho působnosti. **Schvaluje organizační strukturu Armády ČR, operační plány, základní vojenské řády a předpisy** a na návrh vlády může nařídit mimořádné odvody. Uděluje souhlas ke vstupu do služebního poměru osobám, které nejsou státními občany ČR a ke vstupu občanů ČR do cizích vojenských služeb. Rozhodnutí prezidenta k otázkám obrany vyžadují v souladu s ústavou ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

♦ **Vláda ČR** je nejvyšším výkonným orgánem státní moci odpovídajícím za obranu státu. Řídí ústřední a jejich prostřednictvím i územní orgány státní správy, hospodářské subjekty a právnické, fyzické osoby při zabezpečování příprav státu k obraně. Navrhuje zavedení nezbytných zákonných opatření a v případě nebezpečí z prodlení může vyhlásit pro celé území státu stav ohrožení. Uskutečňuje vojenskou brannou politiku státu, schvaluje koncepci obrany státu, stanoví základní směry výstavby ozbrojených sil, úkoly hospodářské mobilizace a další opatření ve prospěch obrany. Ve státním rozpočtu **navrhuje výši výdajů pro zabezpečení obrany**. Schvaluje doporučení Rady obrany státu (nebo jiného orgánu zabývajícího se otázkami obrany a ozbrojených sil) k zabezpečení obrany a sleduje zaměření činnosti systému civilní ochrany. Stanovuje zásady pro poskytování věcných prostředků právníky i fyzickými osobami k zabezpečení obrany a civilní ochrany. V období ohrožení státu rozhoduje o zavedení nezbytných zákonných opatření. **Schvaluje rozvojový program mobilizační infrastruktury**. Schvaluje seznam položek státních hmotných rezerv, jejich minimální limity a orientační cílový stav, uvolňování hmotných rezerv a podmínky pro jeho provádění. Stanovuje použití vojáků v činné službě při střežení objektů zvláštního významu, k ochraně státních hranic a při živelních pohromách a průmyslových katastrofách, ohrožujících lidské životy a důležité hospodářské statky. **Rozhoduje o vytvoření krizového managementu (štábu) k eliminaci možných rizik (ohrožení)**.

♦ **Ministerstvo obrany** je ústředním orgánem státní správy pro zabezpečování obrany České republiky, řízení Armády České republiky a pro civilní ochranu. Ve své kompetenci by se mělo podílet na zpracování strategie obrany státu a zpracovávat vojenskou strategii obrany ČR. Navrhovat potřebná opatření k zajištění obrany státu vládě ČR a prezidentu ČR. Připravovat koncepci civilní ochrany, koordinovat a organizovat opatření civilní ochrany u ústředních orgánů, orgánů

státní správy, samosprávy a právnických osob důležitých pro plnění úkolů civilní ochrany.

- Koordinovat činnost ústředních orgánů, správních orgánů a orgánů samosprávy a právnických osob důležitých pro obranu státu při přípravě k obraně.

Zabezpečovat koordinaci vojenského letového provozu s civilním letovým provozem.

- V rámci evropských bezpečnostních struktur organizovat součinnost s armádami jiných států.

- Pro případ zvýšeného ohrožení republiky navrhopvat zvyšování připravenosti armády, včetně mobilizačního doplnění vojsk.

- Ve spolupráci s ministerstvem práce a sociálních věcí připravovat souhrn opatření k převedení části agendy sociálního a důchodového zabezpečení na nižší články řízení v době války.

- Organizovat a provádět opatření k doзору nad dodržováním ekologických konvencí a k odstranění následků ekologických havárií v Armádě ČR.

- Provádět výběr vodních zdrojů k jejich vyčlenění pro potřeby vojsk.

- Uplatňovat požadavky na tvorbu a úpravy mimorezortních předpisů pro přednostní zabezpečení vojenské přípravy, přesunu a řešení škod vzniklých při výcviku vojsk.

- Navrhovat vyčleňování a rušení prostorů potřebných pro provádění výcviku vojsk.

- Uplatňovat požadavky na výstavbu ochranných staveb u státních organizací a soukromoprávních subjektů, na jejichž katastrálním území se výstavba plánuje, provádět součinnost s těmito subjekty při zabezpečování funkčnosti ochranných staveb.

- Navrhovat druhy a objem zásob státních hmotných rezerv a zvláštních zásob určených pro zajištění potřeb Armády ČR a civilní ochrany v době ohrožení (branné pohotovosti státu) a v jiných krizových situacích.

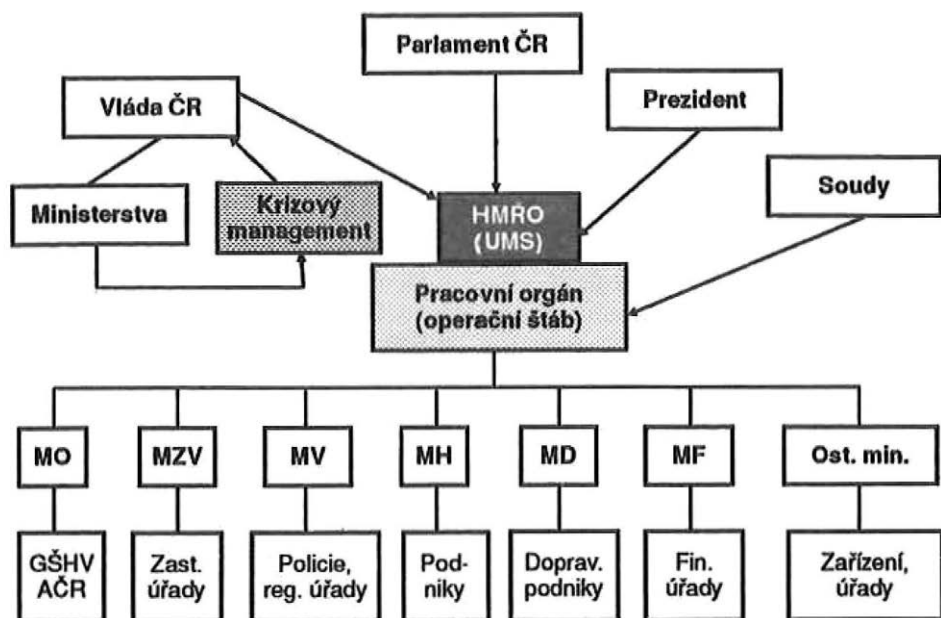
- U vybraných subjektů hospodářské mobilizace smluvně zabezpečovat a financovat uchování výrobních schopností nezbytných pro zajištění potřeb Armády ČR v době ohrožení státu.

- Zabezpečovat financování uvedených úkolů v rámci vymezené působnosti ze státního rozpočtu.

Jestliže se zamyslíme nad přehledem těchto působností, musíme dojít k závěru, že v organizační struktuře ministerstva obrany by měla být **vojenská profesionální složka**, řešící otázky vojenské strategie, ale i jeho povinnosti a metodiky práce za branné pohotovosti státu a ve válečném stavu, schopná připravovat vojenské dokumenty pro řízení a velení AČR.

♦ **Generální štáb AČR** je orgánem pro velení Armádě České republiky. Zejména by měl plánovat a realizovat koncepci výstavby a přípravy armády ČR k plnění obranných úkolů v míru i ve válečném stavu. Jeho místo a úloha je nezastupitelná. Plní výkonné velitelské funkce vůči podřízeným svazům, svazkům a útvarům, ale

i funkce správní, které s plněním úkolů obrany bezprostředně souvisejí. Jako příklad lze uvést mírové a válečné doplňování armády lidskými zdroji, příprava státního území k obraně a zabezpečení armády technikou, materiálem a další.

Obr. 1

Místo a úloha orgánů řízení strategické obrany ve stavu ohrožení nebo ve válečném stavu je rovněž dána jejich kompetencemi a úkoly. Systém řízení obrany by měl být tvořen hlavním místem řízení obrany (HMRO), místy řízení jednotlivých ministerstev a GS - hlavním velením AČR. Rozvinutí celého válečného systému obrany bude probíhat diferencovaně a postupně podle konkrétní situace. Některé stupně řízení mohou přejít na válečnou strukturu dříve, jiné později. Optimální však bude, když struktura mírová bude totožná nebo alespoň podobná válečné struktuře a přechod bude uskutečněn bez složité transformace všech orgánů.

Principiální schéma orgánů řízení strategické obrany by bylo možno vyjádřit - viz obr. 1.

Hlavní místo řízení obrany (HMRO) by mělo být nejvyšším místem řízení strategické obrany ČR. Předpokládá se, že by bylo tvořeno prezidentem, předsedou vlády, ministry vlády - členy Rady obrany státu, pověřenými členy parlamentu, pracovním orgánem (operačním štábem nebo štábem obrany) vytvořeným z určitého počtu vojáků vyčleněných z GS a správní části MO a dále z určité části pracovníků resortů civilních ministrů předurčených do užšího ministerského sboru (UMS). HMRO by mělo mít kompetence pro stanovování úkolů podřízeným státním

orgánům, ale i právníckým a fyzickým osobám, územním orgánům k zabezpečení obrany státu. Pro koordinování činnosti všech složek a prvků obrany k efektivnímu a důslednému splnění stanovených obranných úkolů a pro řízení strategické obrany státu.

Vytvořením HMŘO však nekončí činnost Parlamentu, prezidenta a jeho úřadu, vlády a ministerstev, které dále plní svoje funkce. HMŘO jako prvek systému řízení obrany státu bude rozhodovat o konkrétních otázkách strategické obrany státu, vyžadujících direktivní rozhodnutí, které by v mírových strukturách těchto orgánů nebylo možno řešit.

Ministerstvo obrany ČR by mělo plnit úkoly ve prospěch HMŘO a řídit činnost AČR. Mělo by se skládat z „operačního štábu“ (jako součásti HMŘO) a místa řízení rezortu, kde by byly začleněny ostatní složky správní části mírového ministerstva obrany. Válečné ministerstvo bude plnit úkoly v mírových objektech nebo na zvláštní rozkaz zaujme předem připravené zodolněné pracoviště. Operační štáb v tomto případě zaujme chráněné pracoviště HMŘO.

Vyčlenění prvků velení z mírového ministerstva obrany do vytvářených válečných míst řízení strategické obrany by bylo možno znázornit - viz **obr. 2**.

Úloha ministerstva obrany bude spočívat v řízení vojenských opatření obrany státu, sladování mezirezortních obranných opatření, předkládání návrhů na vyhlášení mobilizace armády a doplňování ostatních složek ozbrojených sil mobilizačními zálohami. Dále bude ministerstvo obrany připravovat podklady a návrhy pro vládu ČR (ROS) k řešení otázek obrany, řídit činnost hlavního místa velení AČR, provádět kontrolní činnost, řešit otázky spolupráce s vojenskými orgány NATO, spojenců a dalších mezinárodních organizací. Organizovat systém logistiky a zdravotnického zabezpečení vojsk Armády ČR. Zabezpečovat proniknutí rozhodnutí užšího ministerského sboru (UMS) k vykonavatelům, jeho správné pochopení a sledovat, zda přijatá opatření podřízených orgánů řízení jsou v souladu s tímto rozhodnutím. Zajišťovat činnost na HMŘO a odpovídat za jeho obranu a ochranu.

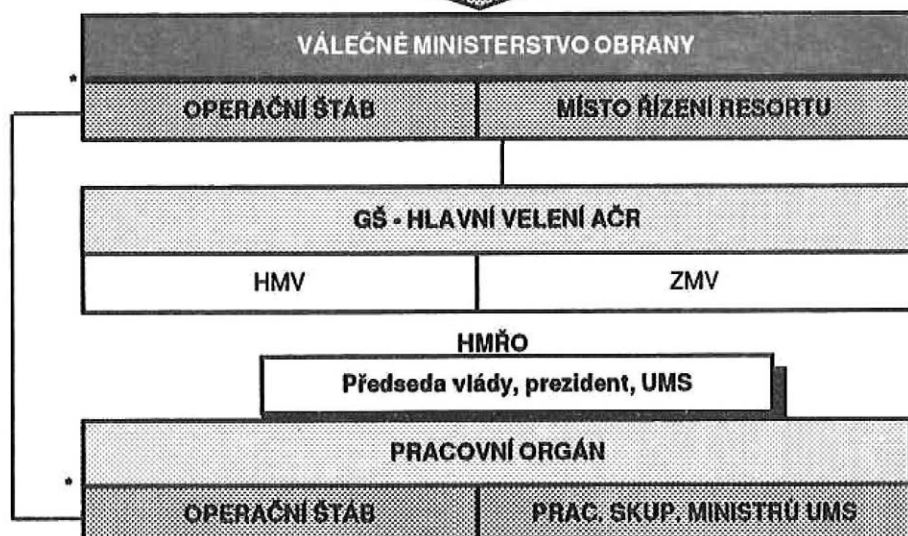
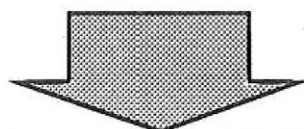
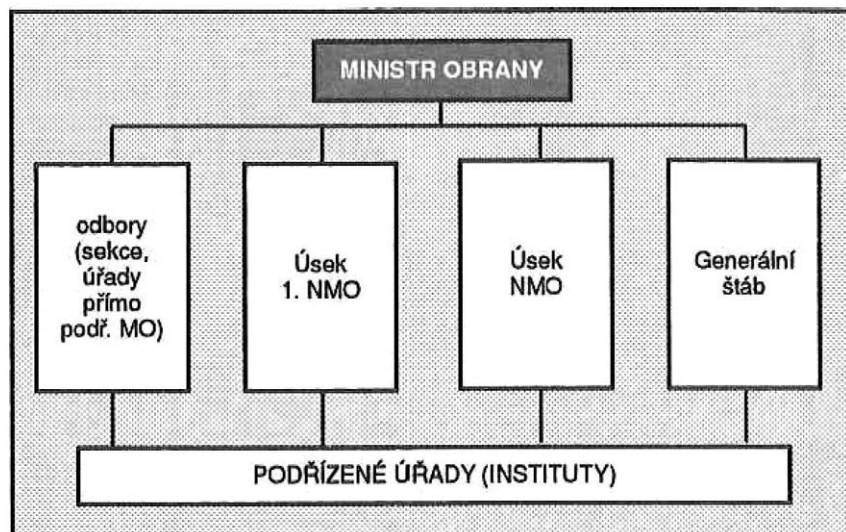
Ministr obrany by měl plnit trojedinou funkci, a to jako člen vlády (Rady obrany státu) se bude podílet na přípravě rozhodnutí ke strategické obraně ČR, bude řídit činnost ministerstva obrany a dále bude řídit hlavní místo velení AČR. Jeho pracovním orgánem by měl být „operační štáb“ (štáb obrany), umístěný spolu s ním na HMŘO a místo řízení rezortu dislokované (pravděpodobně) v jiném prostoru.

Generální štáb - hlavní velení AČR je orgán přímého velení vojskům AČR. V čele stojí NGŠ ve funkci velitele Armády ČR. Struktura Generálního štábu se však bude dělit na hlavní místo velení, záložní místo velení a pomocné místo velení, která mohou být vytvořena na mírových pracovištích. Chráněné místo velení a polní místa velení se zpravidla budou zaujímat až před bezprostředním zahájením bojové činnosti.

Hlavní místo velení a záložní místo velení by mělo mít stejnou organizační strukturu. V případě vážného narušení nebo ztráty schopnosti HMV plnit svoje povinnosti by mělo ZMV převzít jeho úlohu a řídit činnost AČR.

* * *

MINISTERSTVO OBRANY
(mírové)

* poznámka: jedná se o stejnou složku

Obr. 2

* * *

Z celého článku je možno vyvodit následující závěry. Především je třeba urychleně dopracovat legislativu zejména pro činnost orgánů řízení strategické obrany ve stavu ohrožení a války. Všechny orgány řízení by měly působit v mírových organizačních strukturách s minimálními změnami, protože jen tak lze zabezpečit jejich soustavnou přípravu na plnění úkolů. Operační štáb (štáb obrany), který je pouze dočasným prvkem HMŘO, se může vytvářet a procvičovat společně s generálním štábem AČR. Důležitým poznatkem by pro nás měla být ta skutečnost, že obrana státu není věcí pouze armády nebo ministerstva obrany, ale všech resortů státní správy. Ministerstvo obrany by však mělo v otázkách strategické obrany sehrávat úlohu hlavního koordinátora a být v čele všech činností směřujících ke zvýšení její spolehlivosti, odolnosti a hodnověrnosti.